ANMED 17 2019, 246-254

Work at Xanthos in 2018

2018 Yılı Ksanthos Çalışmaları

Burhan VARKIVANÇ

The 2018 campaign at Xanthos lasted from June 25 to August 31 and comprised of excavations at the Theater and the West Agora, vegetation cleaning and surface investigations of the Byzantine Period city layout, and epigraphic studies.[1] However, work planned to be carried out on the Nereids Monument and in the Southeast Sector could not be realized, because the funding allocated to us by the Ministry of Culture and Tourism could not be used in employing workers. 20 workers, who were assigned by Antalya Governorship and İşkur, were employed during the 2018 campaign.

Revision of the City Plan

The old city map of Xanthos Excavations, which was produced before Prof. Dr. B. Varkıvanç of Akdeniz University was appointed by the Ministry as the director of the excavation project in 2011, was revised and the city map was updated with the addition of structures previously missing on the city map.

Excavations and Soundings

1) West Agora (İ. İzgi – D. Çomak)

Excavations conducted between the 2011–2018 campaigns in the area that is labeled West Agora (due to its location) continued in this area and the areas to its north and east. The objectives included understanding the architectural layout of the contexts behind the north

1 We would like to express our gratitude to the General Directorate of Cultural Heritage and Museums, Akdeniz University Rectorate, Koç University Stavros Niachos Foundation, Center for Late Antique and Byzantine Studies (GABAM), Kaş Municipality, Urban and Regional Planning Expert S. Sipahioğlu Göl, and our Ministry Representative for the 2018 campaign, E.U. Köse, for their support and contributions.

25 Haziran – 31 Ağustos 2018 tarihleri arasında sürdürülen 2018 yılı çalışmalarında Tiyatro ve Batı Agora'da kazı çalışmaları, kentin Bizans Dönemi dokusuna ilişkin bitki temizliği ve yüzey araştırması ile epigrafik çalışmalar gerçekleştirilmiştir.[1] Nereidler Anıtı ve Güneydoğu Sektör'de yapılması planlanan çalışmalar ise Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın tarafımıza tahsis ettiği ödeneğin personel istihdamında kullanılamaması nedeniyle gerçekleştirilememiştir. Kazı çalışmalarında Antalya Valiliği ve İşkur tarafından tahsis edilen 20 işçi görevlendirilmiştir.

Kent Planının Yenilenmesi

2011 Bakanlığımızın tasarrufları ile Prof. Dr. B. Varkıvanç başkanlığında Akdeniz Üniversitesi'ne verilen Ksanthos Kazıları'nın anılan yıl öncesinde yapılan ve birçok yapının varlığının işlenmediği kent haritası Koç Üniversitesi'nin sağladığı olanaklar çerçevesinde yenilenmiştir.

Kazı ve Sondaj Çalışmaları

1) Batı Agora *(İ. İzgi – D. Çomak)*

2011–2018 yılları arasında başlanan ve konumu itibariyle Batı Agora olarak adlandırılan alandaki çalışmalar, kuzey stoanın arkasında konumlanan mekânların mimari dokularını ve 2016 kazı sezonunda açığa çıkarılan 0,20 m yüksekliğe sahip, farklı genişlikteki kireç taşı plakalardan oluşan mekânın ve bu mekâna açılan daha alt koddaki yapıların mimarisi ve işlevlerini belirleyebilmek

1 Destek ve katkılarından dolayı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'ne, Akdeniz Üniversitesi Rektörlüğü'ne, Koç Üniversitesi Stavros Niarchos Vakfı Geç Antik Çağ ve Bizans Araştırmaları Merkezi (GABAM) Müdürlüğü'ne, Kaş Belediye Başkanlığı'na, Şehir ve Bölge Plancısı S. Sipahioğlu Göl'e ve Bakanlık Temsilcimiz E.U. Köse'ye teşekkürlerimizi sunarız.

Fig. 1
Areas investigated in the West Agora
Res. 1
Batı Agora'da çalışılan alanlar

stoa and investigating the architectural details and the function of the structure constructed with 0.20-m-thick, limestone plaques of varying sizes (discovered in 2016) and other architectural contexts connected with it on the lower slopes (fig. 1). Excavations revealed stratigraphically continuous structures dating from the Hellenistic and Roman Empire Periods to the Early Byzantine Period.

Towards these objectives, first, a new trench (A13) was opened just north of the trench labeled "A9" at the end of the 2017 season, in order to trace the northern continuation of the late period wall (top elevation +3.27 m) that marks the eastern limit of Trench A2 and the western limit of A5. The continuation of this north-south oriented wall was revealed together with a threshold (at elevation +2.46 m). In another new trench (A14) north of A13, one bronze coin was encountered (at +1.88 m); it was cleaned and inventoried. The late period wall turns a corner in trench A15 at elevation +2.98 m. At the lower levels in this trench, Roman Period stone blocks were found at +2.08 m, and the continuation of the Hellenistic Period wall previously revealed in trenches A12-A14 was also followed in A15 at elevation +1.68 m. Trench 16 was placed at the eastern edge of trench A15, north of the terrace paved with limestone plaques. A threshold was identified (at +2.08 m) at the northern limit of trench A16, where the Roman Period blocks continue

amacıyla bu alanda ve bu alanların kuzey ve doğusunda gerçekleştirilmiştir (Res. 1). Çalışmalarda Erken Bizans, Roma İmparatorluk Dönemi ve Hellenistik Dönem'e tarihlenen yapılaşmaların birbirini takip ettiği gözlemlenmiştir.

Bu amaç doğrultusunda öncelikle A2 açmasının doğu sınırını, A5 açmasının ise batı sınırını oluşturan +3.27 üst kodundaki geç dönem duvarının kuzey yönünde devamını görmek amacıyla 2017 kazı sezonunda "A9" olarak adlandırılan açmanın kuzeyinde açılan A13 açmasında çalışmalara başlanmıştır. Duvarın +2.46 kodunda kapı eşiğiyle birlikte kuzey-güney doğrultuda devam ettiği saptanmış, A13 açmasının kuzeyinde başlanan A14 açmasında + 1.88 kodunda 1 adet bronz sikke ele geçmiş, temizlenerek belgelenmiştir. Geç dönem duvarının A15 açmasında +2.98 kodunda köşe yaparak devam ettiği saptanmış olup +2.08 kodunda Roma Dönemi'ne tarihlenen bloklarla birlikte A12-A14 açmasında izlenen +1.68 kodunda Hellenistik Dönem duvarının A15 açmasında da devam ettiği görülmüştür. Kireç taşı plakalardan oluşan terasın kuzeyinde, A15 açmasının doğu sınırında açılan A16 açmasının kuzey sınırında +2.08 kodunda Roma Dönemi'ne tarihlenen blokların devamında +2.08 kodunda bir eşik izlenmiş olup açmanın batı sınırında A17 ve A18 açmalarında çalışmalara başlanmış ve geç dönem duvarının kuzeybatıda köşe yaparak mekânı

to be attested (at +2.08 m). Two new trenches (A17 and A18) were placed by the western edge of A16, and another corner of the late period wall was identified here, enclosing this context. Investigations continued on the beaten earth floor that lies north of the terrace constructed with limestone plaques (found in 2016), which we think belonged to a sacred precinct. The beaten earth floor in this area was first cleaned, and then stratigraphic investigations continued (to a depth of ca. 0.80 m) on the layers beneath the level of the beaten earth floor identified in previous seasons. Excavations revealed the continuation of the Hellenistic Period architectural pattern, built on bedrock, with a 0.38-m-wide, east-west oriented wall that turns north in this area. We had previously found that this area was used for workshops in the Early Byzantine Period, and this year's investigations and finds also allowed us to identify that these workshops were for glass and metal production.

As of yet, we have not been able to clearly identify the architectural layout of the terrace constructed with limestone blocks of various sizes or the related contexts on the lower slopes. However, investigations north of this terrace documented workshop areas, as well as parts of the wall remains that are dated to the Hellenistic Period. In future seasons, besides the investigations on the architectural layout of the terrace, work in the east and north of this area will continue to investigate the architectural layout and the function of Byzantine Period workshops and the characteristics of the structure that the Hellenistic Period walls belong to.

2) Theater (A. Dönmez – H.M. Erdoğan)

The 2018 campaign at the theater continued with excavations and soundings in the postskene, proskene, and orchestra sections. First, the removal of the backfill inside the rooms in the postskene, which had started in 2017, was completed in all rooms down to the level of the Roman Empire Period floor level of the skene building (fig. 2). A total of 17 soundings were also placed in the areas specified above. In Sounding 1 in the postskene area, excavations continued down to ca. -1.40 m, where the foundation stones of the structure were revealed resting in a sterile fill. The foundation consists of three rows of small stones, bound together with abundant mortar. No archaeological finds were encountered in soundings in this area.

Important findings were also revealed especially by soundings dug for understanding and revealing the architectural characteristics of the Hellenistic Period skene structure. In Sounding 17 placed for this purpose in the proskene, the Roman Empire Period skene structure was

çevrelediği görülmüştür. 2016 kazı sezonunda bulunan kireçtaşı plakalardan oluşan bir kutsal alana ait olduğu düşünülen terasın kuzeyinde yer alan sıkıştırılmış toprak zemin temizlenmiştir. Önceki yıllarda saptanan sıkıştırılmış toprak tabakasının alt katmanlarında (yak. 0,80 m) yapılan çalışmalarda ise ana kaya üzerine oturtulmuş doğu-batı doğrultulu ve kuzey yönde dönüş yapan 0,38 m genişliğinde Hellenistik Dönem duvar dokusunun bu yıl çalışılan alanlarda da izlendiği görülmüştür. Erken Bizans Dönemi'nde işlik olarak kullanılan bu alanların bu yıl yapılan çalışmalar ve ele geçen buluntular ışığında cam ve metal işliği olarak kullanıldığı anlaşılmıştır.

Sonuç olarak kireçtaşı ve farklı boyutlardaki taşlardan oluşturulmuş terasın ve ona açılan alt kottaki mekânların mimari dokusu tam olarak belirlenememiştir. Bu terasın kuzeyinde yapılan çalışmalarda ise işlik olarak kullanılan alanlar ve Hellenistik Dönem'e ait olduğu düşünülen duvar kalıntılarının bir bölümü açığa çıkarılmıştır. Gelecek kazı sezonlarında terasın mimari dokusunun anlaşılması yanında bu alanın doğusunda ve kuzeyinde gerçekleştirilecek araştırmalar hem Bizans Dönemi'ne ait işliklerin mimari dokularını ve işlevlerini hem de Hellenistik Dönem'e ait olduğu düşünülen duvarların nasıl bir mekâna/yapıya ait olduğuna dair açıklık getirebileceği düşünülmektedir.

2) Tiyatro *(A. Dönmez – H.M. Erdoğan)*

2018 yılı çalışmaları postskene*,* proskene *ve orkestra bölümlerinde kazı ve sondaj çalışmaları olarak devam etmiştir. Bu bağlamda ilk olarak tiyatronun* postskene *bölümündeki odalarda 2017 kazı sezonunda kaldırılmaya başlanan atık dolgu toprak tüm odalarda Roma İmparatorluk Dönemi sahne binasının yürüme seviyesine kadar kaldırılmıştır (Res. 2). Sondaj çalışmaları kapsamında ise yine yukarıda belirtilen bölümlerde toplamda 17 sondaj çalışması yapılmıştır.* Postskene *bölümünde yer alan 1 no'lu odada yapılan sondajda yak. -1,40 m derinliğe inilmiş, bu bağlamda yapının steril bir dolgu toprağın üzerine oturtulmuş olan temel taşlarının üzerinde yükselmiş olduğu anlaşılmıştır. Duvarın küçük boyutlu ve üç sıradan oluşan, aralarında yoğun harç malzemenin bulunduğu bir temelin üzerine oturtulmuş olduğu tespit edilmiştir. Bu bölümde yapılan çalışmalarda neredeyse hiçbir arkeolojik buluntu ele geçmemiştir.*

Özellikle Hellenistik sahne binasının mimari yapısını anlamak ve ortaya çıkarmak maksadı ile gerçekleştirilen sondajlarda da önemli verilere ulaşılmıştır. Bu kapsamda proskene *bölümünde gerçekleştirilen 17 no'lu sondaj Roma İmparatorluk Dönemi sahne binasının doğrudan Hellenistik sahne binasının arka duvarının üzerinde yükselmiş olduğunu göstermiştir. Diğer önemli*

Fig. 2 Areas investigated in the Theatre

Res. 2 Tiyatro'da çalışılan alanlar

found to be resting directly on the back wall of the Hellenistic Period skene building. Another important finding was reached in Sounding 22. During the investigations in front of the vaulted room in the west, a part of the Hellenistic Period proskene wall was previously identified. In Sounding 24, which was dug for identifying the continuation of this wall and its north-turning corner, the western continuation of the foundation blocks were revealed until the northwestern corner, which was found symmetrically situated with the northeastern corner of the Hellenistic Period proskene wall, documented in the previous season's soundings. As a result of these investigations, the complete architectural plan of the Hellenistic Period skene building could be understood. The plan of this Hellenistic Period skene closely resembles the Hellenistic skene building at Pinara.

Investigations and observations in the cavea also revealed several important details. It was understood that the prohedriai (none of which are preserved *in situ*), especially along the northern border of the diazoma, were removed and used as spolia in the wall built south of

bulgu ise 22 no'lu sondajda yapılan çalışmalar sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Batı bölümde yer alan tonozlu mekânın önünde yapılan çalışmada daha önce Hellenistik sahne binasının proskene duvarının bir bölümü belirlenmiştir. Duvarın devamını ve kuzeye doğru dönüşünü saptamak amacı ile açılmış olan 24 no'lu sondaj, temel bloklarının batıya doğru devam ettiğini ve hemen hemen geçen sezon doğu köşede ortaya çıkarılan Hellenistik Dönem proskene*nin kuzeye dönüşüne simetri oluşturacak şekilde bir dönüşe sahip olduğunu ortaya koymuştur. Bu çalışmalar sonucunda Hellenistik Dönem sahne binasının planı anlaşılmıştır. Hellenistik Dönem sahne binası plan olarak özellikle Pinara'daki Hellenistik Dönem sahne binasıyla oldukça benzerlik göstermektedir.*

Cavea'da yapılan gözlem ve araştırmalar da bazı önemli detayları ortaya çıkarılmasını sağlamıştır. Özellikle diazoma*nın kuzey sınırında yer alan, ancak günümüzde hiçbiri yerinde korunmayan* prohedria*ların çoğunun sökülerek Bizans Dönemi'nde kavea'nın güneyine yapılan duvarda devşirme malzeme olarak kullanılmış oldukları tespit edilmiştir. Yine bu duvarın güney kısmında,*

the cavea in the Byzantine Period. Further south of this wall, another wall was identified running parallel to the northern acropolis wall and, a second wall was found, projecting out around the mid-section of this wall. The position of this wall (centrally located on the axis of the cavea's curve), which may be dated to the Hellenistic Period based on its large, polygonal blocks, has led to two interpretations. The first is that this wall may have served as a retainment wall to support the cavea wall in the south. The second is the possibility of the presence of a temple located in the projected rectangular area that would form in the center, if we think that the Hellenistic Period cavea ends further north. Further investigations in this area will clarify these interpretations.

Vegetation Cleaning and Byzantine Period Investigations (S.E. Üstündağ)

1) Trikonkhos Basilica

An extensive vegetation cleaning was carried out in the Early Byzantine trikonkhos basilica in the Lower Agora, where no work has been conducted to date (fig. 3). First, thick vegetation covering the remains was removed in order to fully expose and understand the layout of the building. As a result of this work, the building plan was measured as 22.5 x 45 m, which makes this structure the largest one among all known examples of trikonkhos basilicas constructed within city limits in the entire Lycia Region. The *in situ* column bases inside the building show that the main area was divided into two arcades and three naves. In the east, the bema of the basilica that features the trikonkhos (three walled apsis) is enclosed on the exterior by a polygonal wall, and a narthex is located in the west. Subsidiary walls that extend west of the narthex may have belonged to an atrium or possibly an exonarthex. However, because of the depth of the fill in this sector, the nature of these remains could not be well-understood.

Many decorated architectural blocks belonging to the Roman Period structures were used as spolia in the construction of the building and various decorated architectural blocks of the Byzantine Period were encountered on the surface, as well.

2) Community Kitchen (?)

To understand the architectural characteristics of the remains north of the East Basilica, which are of monumental nature and may be related with the basilica, the plants covering the remains were cleaned in the area (fig. 4). After the surface cleaning, a Medieval Period structure with a portico and a clearly visible chimney was identified here, with three rooms that open to the

akropol'ün kuzey suru boyunca uzanan ve duvarın yaklaşık olarak merkez noktasında bir çıkıntı yaparak uzanan başka bir duvar tespit edilmiştir. Duvarda yer alan büyük boyutlu poligonal bloklardan anlaşıldığı üzere Hellenistik Dönem'e tarihlenebilecek olan bu duvar, cavea'nın dairesel aksının merkezinde yer alması ile iki farklı görüş üzerinde yoğunlaşılmasının önünü açmıştır. Bunlardan ilki duvarın cavea'nın güney yönde desteklenmesini sağlayan bir destek duvarı olduğu yönündedir. İkinci görüş ise Hellenistik Dönem cavea'sının biraz daha kuzey yönde sonlanmış olabileceğini düşündüğümüzde bu alanda ortaya çıkan dikdörtgen alanda bir tapınağın yer almış olması yönündedir. Bu alanda yapılacak kapsamlı araştırmalar konu hakkındaki görüşlerin aydınlanmasını sağlayacaktır.

Bitki Temizliği Ve Bizans Dönemi Araştırmaları *(S.E. Üstündağ)*

1) Trikonkhos Bazilika

Daha önce kapsamlı bir çalışma yapılmayan Aşağı Agora'daki Erken Bizans Dönemi trikonkhos *bazilikada kapsamlı bitki temizliği çalışması yapılmıştır (Res. 3). Öncelikle kalıntıları kaplayan yoğun bitki örtüsü uzaklaştırılarak planın tam olarak anlaşılabilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda karşılaşılan 22,5 x 45 m boyutlarındaki yapının Likya Bölgesi'nde kent içinde inşa edilmiş en büyük* trikonkhos *bazilika olma özelliği taşıdığı anlaşılmıştır. Yapı içinde* in situ *olarak görülebilen sütun altlıkları ana mekânın iki arkad ile 3 nefe ayrıldığını, doğu yönde kilisenin bemasını oluşturan* trikonkhos *uygulamanın dıştan çokgen duvar içine alındığı ve batıda bir nartheksin bulunduğu görülmüştür.* Narteksten *batı yönde ilerleyen bazı duvarlar atrium veya olasılıkla bir eksonartekse ait olabilseler de toprak dolgunun yüksekliğinden dolayı bu kısmın niteliği henüz anlaşılamamıştır.*

Fig. 3 Trikonkhos Basilica
Res. 3 Trikonkhos Bazilika